

УДК 378.04:61:81'27

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-3\(222\)-71-74](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-3(222)-71-74)**ТКАЧ АЛЛА ВАСИЛІВНА,**

кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри суспільних наук та українознавства, Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна

Alla Tkach,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies, Bukovynian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine

E-mail: fildoc@ukr.net**ORCID iD:** <https://orcid.org/0000-0003-1108-0256>

ФАХОВА ЛЕКСИКА У ПАРАДИГМІ ЗАГАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ

А Аналізується значення володіння фаховою лексикою спеціалістами медико-фармацевтичного профілю. У процесі здобуття вищої освіти інформаційний і комунікативний аспекти є ключовими елементами, що потребують розвитку відповідних професійних навичок.

Зазначається, що медико-фармацевтична фахова лексика має 2 основні вектори: загальний рівень грамотності й оперування спеціальною термінологією.

Результати дослідження вказують на потребу поглибленого вивчення української й іноземної мов у закладах вищої медичної освіти. Загалом, дисципліни філологічного кластера формують гнучкі навички у матриці компетенцій медико-фармацевтичної діяльності.

Ключові слова: заклад вищої медичної освіти; фахове мовлення; рівень грамотності; інформаційно-комунікативні навички

PROFESSIONAL VOCABULARY IN THE PARADIGM OF GENERAL COMPETENCIES OF STUDENTS IN HIGHER MEDICAL AND PHARMACEUTICAL EDUCATION

S The importance of mastery of professional vocabulary by specialists in the medical and pharmaceutical fields is analyzed. In the course of obtaining higher education, information and communication aspects become key elements that require the development of relevant professional skills. It is noted that medical and pharmaceutical vocabulary has 2 main vectors: the general level of literacy and the use of special terminology. The results of the study indicate the need to deepen the study of Ukrainian and foreign languages in institutions of higher medical education. In general, the disciplines of the philological cluster develop flexible skills in the matrix of competencies required for medical and pharmaceutical practice. The future directions of the research focus on the search for innovative formats of information and communication support for the training of future doctors and pharmacists. Professional vocabulary is positioned as an element of stability of the development of professional skills and a factor of flexibility in the educational and cognitive process.

Keywords: higher medical education institution; professional speech; literacy level; information and communication skills

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Підготовка спеціаліста будь-якої галузі у сучасному соціокультурному просторі вже не обмежується фаховими компетенціями. Йдеться про гнучкість особистісно-фахового зростання у професійній діяльності. Актуальним нині є питання філологічної підготовки в контексті інформаційно-комунікативного поступу суспільства.

Медико-фармацевтична галузь стрімко розвивається у форматі біопсихосоціальної моделі охорони здоров'я, а тому акцентує увагу галузевої лексики не лише на медичній чи фармацевтичній тематиці. Сучасний світ орієнтований на різноманітність та універсальність, що зумовлено широкою інформаційною платформою і класичними (типовими) інструментами комунікації.

Сьогодення вимагає трансформації мовної підготовки майбутніх фахівців медичної та фармацевтичної галузі. Парадигма компетентностей постійно розширюється і трансформується відповідно до змін у соціумі. Освітні програми підготовки в сегменті оволодіння фаховою лексикою активніше репрезентують синергійні моделі балансу фундаментальних і гнучких навичок. З одного боку, зберігається основа термінологічного характеру, з іншого – змінюється сфера функціонування наукових одиниць, що потребують новітніх компетенцій.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Дослідники фахової лексики у мові медицини (фармації) указують на низку проблем. Очевидно, що інноваційні чинники одразу ж вносяться до освітньої системи підготовки фахівців. Ключовим моментом, що порушується в науковому дискурсі

щодо вузькоспеціальної лексики у медико-фармацевтичній освіті, є збереження відповідного рівня грамотності й отримання нових навичок, необхідних для активної професійної діяльності.

З-поміж основних факторів, що формують нові виміри в освітніх програмах із вивчення мови за професійним спрямуванням, науковці-практики виокремлюють такі:

- нормативні елементи граматичної підготовки майбутнього медичного фахівця, запропоновані І. Вороною [1];
- методичні рекомендації щодо специфіки термінологічної компетентності лікаря, сформульовані авторським колективом у складі: Г. Паласюк, М. Шкільна, Л. Грицишин, З. Смаглій [6];
- комунікативні компетенції у практичній діяльності лікаря та фармацевта, визначені в дослідженні Н. Галіаш, Н. Бількевич, Н. Петренко [3];
- академічність засвоєння термінологічних основ медицини та фармації у тлумаченні І. Гуменної, Я. Нахаєвої, В. Шацького [4].

Згідно із твердженням О. Гайдаєнко й О. Горпинюк, особливе місце в сучасній літературі займають аспекти інноваційних вимірів при засвоєнні медичної (фармацевтичної) термінології у закладі вищої освіти [2].

До того ж, зазначається, що використання цифрових і мобільних ресурсів (Т. Коломієць) [5], штучного інтелекту (G. Eysenbach) [9] сприяє розширенню можливостей для формування належного рівня володіння фаховою лексикою у медико-фармацевтичній справі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Проблема набуття здобувачами вищої медичної та фармацевтичної освіти навичок філологічного кластера укладена в матриці компетенцій освітньо-професійної програми. У системі навчання основна увага зосереджена на аспекті грамотності та використанні фахової термінології у професійній діяльності. Варто відзначити, що нинішні освітні програми підготовки фахівців вищої школи досить часто зазнають неабияких змін за всіма напрямками, і мовна підготовка не є винятком у цьому процесі. Вивчення української мови за професійним спрямуванням також потребує нових методологічних підходів щодо позиціонування у системі компетенцій здобувача вищої медико-фармацевтичної освіти.

Мета наукової розвідки полягає у порівнянні академічного рівня грамотності й інноваційних навичок фахової лексики медико-фармацевтичного профілю. **Завдання статті** зосереджено на висвітленні специфіки професійної лексики в системі компетенцій освітньої програми підготовки в закладах вищої медико-фармацевтичної освіти.

Викладення основного матеріалу дослідження. Знання державної мови, застосування умінь і практичних навичок лінгвістичного характеру відіграють надважливу роль у становленні висококваліфікованого фахівця. Мова – основа інформативної та комунікативної активності, що нині є обов'язковою вимогою у будь-якій професії.

Вузькоспеціальна лексика традиційно вважалася особливим узагальненням щодо вивчення мовного компонента у програмі підготовки фахівців різних напрямів системи вищої освіти. Засвоєння термінологічного складника ґрунтувалося на досягненні належного рівня освіченості у поєднанні зі специфікою професійної обізнаності. Саме фахова лексика засвідчує грамотність і термінологічну компетентність (рис. 1):

Рис. 1. Алгоритм формування рівня володіння фаховою лексикою лікарем чи фармацевтом (джерело: власна розробка автора)

Граматична компетентність є своєрідним маркером фахового рівня спеціаліста медико-фармацевтичної галузі, оскільки ця сфера репрезентована термінологічним супроводом [1, с. 127].

Виокремлюють основні практичні критерії фахової лексики у професійній медичній мові, як-от:

- формулювання діагнозу чи опис стану пацієнта;
- відповідність термінів національної системи охорони здоров'я міжнародній класифікації хвороб (МКХ-10);
- стандартизація та уніфікація термінологічних елементів [6].

Фахова лексика формує загальну парадигму медичної грамотності, яка орієнтована на забезпечення супроводу соціокультурних вимірів професійної діяльності лікаря [11, с. 159]. Адже у процесі обстеження, консультації та лікування важливою є і залишатиметься комунікативна складова.

Окрім практичного значення, фахова лексика відіграє важливу роль щодо забезпечення інституційного виміру медицини в соціокультурному просторі [8]. Тобто термінологія виконує роль своєрідного коду, що актуалізує специфіку будь-якої сфери. Тому засвоєння термінологічної компетенції є актуальним завданням професійної підготовки медико-фармацевтичного фахівця.

Грамотне володіння фаховою лексикою передбачає формування професійних якостей, як-от:

- стійкості [7], коли у різноманітних ситуаціях лікар володіє інформацією, вміє її транслювати, інтерпретувати та використовувати для оптимізації процесу лікування;
- гнучкості [10], завдяки якій інформаційно-комунікативний складник є інструментом впливу серед учасників системи охорони здоров'я на практичному й інституційному рівнях.

Варто зазначити, що разом з інституційними характеристиками кластера фахової лексики, важливими є і функціональні параметри термінологічних компетенцій у медичній галузі.

Формування комунікативної компетенції у майбутнього лікаря чи фармацевта потребує нових навчально-методичних підходів [3].

Використання інноваційних методик продиктоване інформаційно-комунікативною необхідністю. Прикметно, що нанотехнології сприяють цифровізації у термінологічній парадигмі й медико-фармацевтичній сфері.

З-поміж провідних інновацій цифрового супроводу формування стандартів фахової лексики у закладі вищої освіти відзначають:

- мобільні додатки й онлайн-платформи лінгвістичного спрямування [5];

- інструменти штучного інтелекту та віртуальної реальності [9];

- ресурси сучасної бібліометрії, які ґрунтуються на обробленні великих даних [11].

Однією з основних методик у процесі формування рівня термінологічної компетенції постає міждисциплінарний підхід [4].

Також актуальними є когнітивні методи навчання, завдяки яким вибудовується логічна синергія термінологічного та смислового вимірів [2]. Прагматичність сучасної системи вищої медико-фармацевтичної освіти визначає плюралістичні принципи базовими у фахово-лексичному кластері.

Безперечно, застосування фахової лексики в інформаційному суспільстві не обмежується знанням мови чи загальною грамотністю, а передбачає залучення низки інструментів з різних сфер науки, техніки, культури, що мають місце у медичній (фармацевтичній) професійній комунікації/діяльності.

Висновки. Отже, фахова лексика займає чільне місце у парадигмі компетенцій здобувача вищої медико-фармацевтичної освіти. Завдання сучасних освітніх програм підготовки вітчизняних фахівців передбачають переорієнтацію від стандартного поєднання академічності наукової грамотності з термінологічною компетентністю до синергійного виміру фахової лексики у професійному мовленні. Така інформативно-комунікативна активність актуалізує потребу динамічного використання та систематичного культивування термінологічної вправності, компетентності лікаря і фармацевта.

Перспективи подальших розвідок. Дослідження фахової лексики в освітніх програмах підготовки фахівців медико-фармацевтичного напрямку пов'язані з інноваційними трансформаціями професійної галузі. Активне використання цифрових технологій і мобільних комунікацій передбачає потребу в оновленні й збагаченні мовного арсеналу професіонала практично в онлайн режимі. Тому важливим стратегічним завданням на освітнянському фронті є вміння вдало поєднувати стійкі (узвичаєні) й динамічні формули професійного мовлення. Класична основа (базовість) визначає рівень термінологічної грамотності, а гнучкість передбачає кореляцію лексичної компетентності відповідно до інформаційно-комунікативного середовища.

Список використаних джерел

1. Ворона І. Система вправ для формування граматичної компетенції майбутніх медиків на заняттях латинської мови. *Медична освіта*. 2023. № 3. С. 127–131. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.3.14279>
2. Гайдаєнко О., Горпинюк О. Когнітивний підхід у засвоєнні професійної медичної термінології. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи*: збірник статей VIII Міжнар. наук.-практ. конф. Полтава, 2023. С. 54–57. URL: <https://dspace.vntu.edu.ua/handle/123456789/6590>
3. Галіаш Н., Бількевич Н., Петренко Н. Формування комунікативної компетентності як фундаментальної складової професії лікаря. *Медична освіта*. 2019. № 2. С. 67–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2019_2_15
4. Гуменна І., Нахаєва Я., Шацький В. Використання міждисциплінарного підходу до формування академічної комунікативної компетенції студентів медичних закладів вищої освіти. *Медична освіта*. 2021. № 3. С. 87–91. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2021.3.12601>
5. Коломієць Т. Використання мобільних додатків та цифрових ресурсів у процесі підготовки здобувачів вищої медичної освіти з дисципліни «Англійська мова професійного спрямування». *Медицина та фармація: освітні дискурси*. 2024. № 4. С. 40–44. <https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2024-4-7>
6. Паласюк Г., Шкільна М., Грицишин Л., Смаглій З. Організація і методичні аспекти формування термінологічної компетентності у майбутніх дерматологів. *Медична освіта*. 2024. № 4. С. 96–101. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.4.14481>
7. Brewer M., Van Kessel G., Sanderson B., Naumann F., Lane M., Reubenson A., Carter A. Resilience in higher education students: a scoping review. *Higher Education Research & Development*. 2019. № 38. P. 1105–1120. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/07294360.2019.1626810>
8. Curtis E., Jones R., Tipene-Leach D., Walke C., Loring B., Paine S.-J., Reid P. Why cultural safety rather than cultural competency is required to achieve health equity: a literature review and recommended definition. *International Journal for Equity in Health*. 2019. № 18. <https://doi.org/10.1186/s12939-019-1082-3>
9. Eysenbach G. The Role of ChatGPT, Generative Language Models, and Artificial Intelligence in Medical Education: A Conversation With ChatGPT and a Call for Papers. *JMIR Medical Education*. 2023. № 9. <https://doi.org/10.2196/46885>
10. Ninkov A., Frank J., Maggio L. Bibliometrics: Methods for studying academic publishing. *Perspectives on Medical Education*. 2022. № 11. P. 173–176. <https://doi.org/10.1007/s40037-021-00695-4>
11. Nutbeam D., Lloyd J. Understanding and Responding to Health Literacy as a Social Determinant of Health. *Annual Review of Public Health*. 2020. № 42. P. 159–173. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-090419-102529>

References

1. Vorona, I. (2023). Systema vprav dlia formuvannia hramatychnoi kompetentsii maibutnikh medykiv na zaniattakh latynskoi movy [A system of exercises for the formation of grammatical competence of future doctors on the concepts of the Latin language]. *Medychna osvita [Medical education]*, 3, 127-131. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.3.14279> [in Ukrainian].
2. Haidaienko, O., & Horpyniuk, O. (2024). Kohnityvnyi pidkhd u zasvoienni profesiinoi medychnoi terminolohii [Cognitive approach in learning professional medical terminology]. In *Aktualni pyttannia lnhvistyky, profesiinoi lnhvodydaktyky, psykhologhii i pedahohiky vyshchoi shkoly [Actual issues of linguistics, professional linguistic didactics, psychology and pedagogy of the higher school]: zbirnyk statei VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 54-57). Poltava. Retrieved from: <https://dspace.vntu.edu.ua/handle/123456789/6590> [in Ukrainian].

3. Haliash, N., Bilkevych, N., & Petrenko N. (2019). Formuvannia komunikativnoi kompetentnosti yak fundamentalnoi skladovoi profesii likaria [Formation of communicative competence as a fundamental component of the doctor's profession]. *Medychna osvita [Medical education]*, 2, 67-74. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2019_2_15 [in Ukrainian].
4. Humenna, I., Nakhaieva, Ya., & Shatskyi, V. (2021). Vykorystannia mizhdystsyplinarnoho pidkhodu do formuvannia akademichnoi komunikativnoi kompetentsii studentiv medychnykh zakladiv vyshchoi osvity [The use of an interdisciplinary approach to the formation of academic communicative competence of students of medical institutions of higher education]. *Medychna osvita [Medical education]*, 3, 87-91. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2021.3.12601> [in Ukrainian].
5. Kolomiiets, T. (2024). Vykorystannia mobilnykh dodatkov ta tsyfrovyykh resursiv u protsesi pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi medychnoi osvity z dystsypliny «Anhliiska mova profesiinoho spriamuvannia» [The use of mobile applications and digital resources in the process of training students of higher medical education in the discipline "English language of professional direction"]. *Medytsyna ta farmatsiia: osviti diskursy [Medicine and pharmacy: educational discourses]*, 4, 40-44. DOI: <https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2024-4-7> [in Ukrainian].
6. Palasiuk, H., Shkilna, M., Hrytsyshyn, L., & Smahlii, Z. (2024). Orhanizatsiia i metodychni aspekty formuvannia terminolohichnoi kompetentnosti u maibutnikh dermatolohiv [Organization and methodical aspects of formation of terminological competence among future dermatologists]. *Medychna osvita [Medical education]*, 4, 96-101. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.4.14481> [in Ukrainian].
7. Brewer, M. L., Van Kessel, G., Sanderson, B., Naumann, F., Lane, M., Reubenson, A., & Carter, A. (2019). Resilience in higher education students: a scoping review. *Higher Education Research & Development*, 38, 1105-1120. DOI: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/07294360.2019.1626810>
8. Curtis, E., Jones, R., Tipene-Leach, D., Walker, C., Loring, B., Paine, S.-J., & Reid, P. (2019). Why cultural safety rather than cultural competency is required to achieve health equity: a literature review and recommended definition. *International Journal for Equity in Health*, 18, DOI: <https://doi.org/10.1186/s12939-019-1082-3>
9. Eysenbach, G. (2023). The Role of ChatGPT, Generative Language Models, and Artificial Intelligence in Medical Education: A Conversation With ChatGPT and a Call for Papers. *JMIR Medical Education*, 9. DOI: <https://doi.org/10.2196/46885>
10. Ninkov, A., Frank, J. R., & Maggio, L. (2022). Bibliometrics: Methods for studying academic publishing. *Perspectives on Medical Education*, 11, 173-176. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40037-021-00695-4>
11. Nutbeam, D., & Lloyd, J. (2020). Understanding and Responding to Health Literacy as a Social Determinant of Health. *Annual Review of Public Health*, 42, 159-173. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-090419-102529>

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 04.02.2025